

Dziedzictwo kulturowe brzeskich Żydów. Nagrobki na cmentarzu żydowskim: symbolika płaskorzeźb i piękno inskrypcji

Brzesko (בריגל)

- 1765: 180 Żydów; 1910: 2250 Żydów w mieście (około 68% mieszkańców); 5664 osób – żydowska społeczność powiatu brzeskiego
- II wojna światowa: likwidacja getta we wrześniu 1942; przeżyło kilkadziesiąt Żydów

„Te żydowskie cmentarze są częścią naszej wspólnej przeszłości. Są to miejsca o szczególnie głębokiej wymowie duchowej, eschatologicznej i historycznej. Niech te miejsca łączą Polaków i Żydów”, Jan Paweł II

Symbolika brzeskich macew:

- Dłonie ujęte w geście kapłańskiego błogosławieństwa - nagrobki osób z rodu kapłanów (kohenenów)

Symbolika brzeskich macew:

- Dłoń z dzbanem lub dzban - symbol pokolenia lewitów

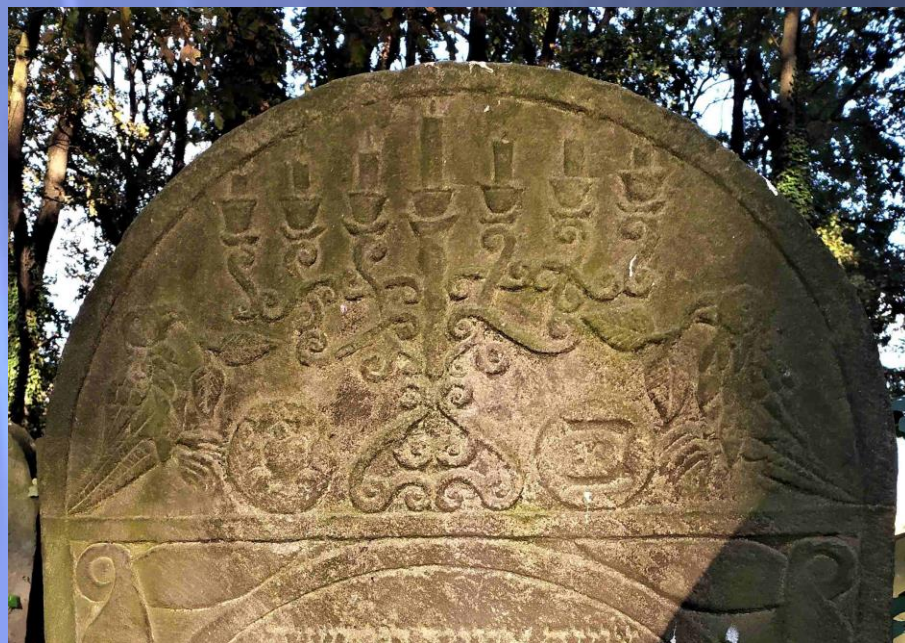
Symbolika brzeskich macew:

- Korona: symbol Tory, „korona dobrego imienia”

Symbolika brzeskich macew:

- Świece - nagrobki kobiet; zapalenie i błogosławienie świec w wieczór szabatu

Symbolika brzeskich macew:

- Złamane drzewo albo gałązka - symbol śmierci

Symbolika brzeskich macew:

- Motywy roślinne - reprezentują drzewo życia

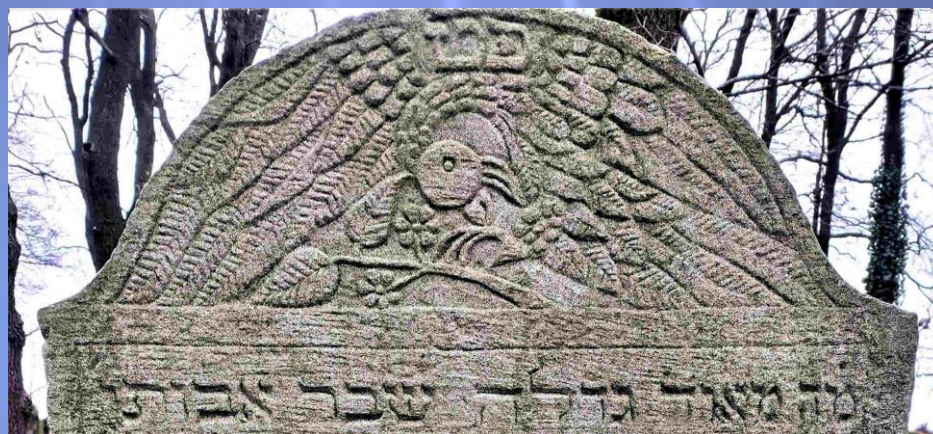
Symbolika brzeskich macew:

- Liście dębu i żołądź - sprawiedliwość i wieczny odpoczynek

Symbolika brzeskich macew:

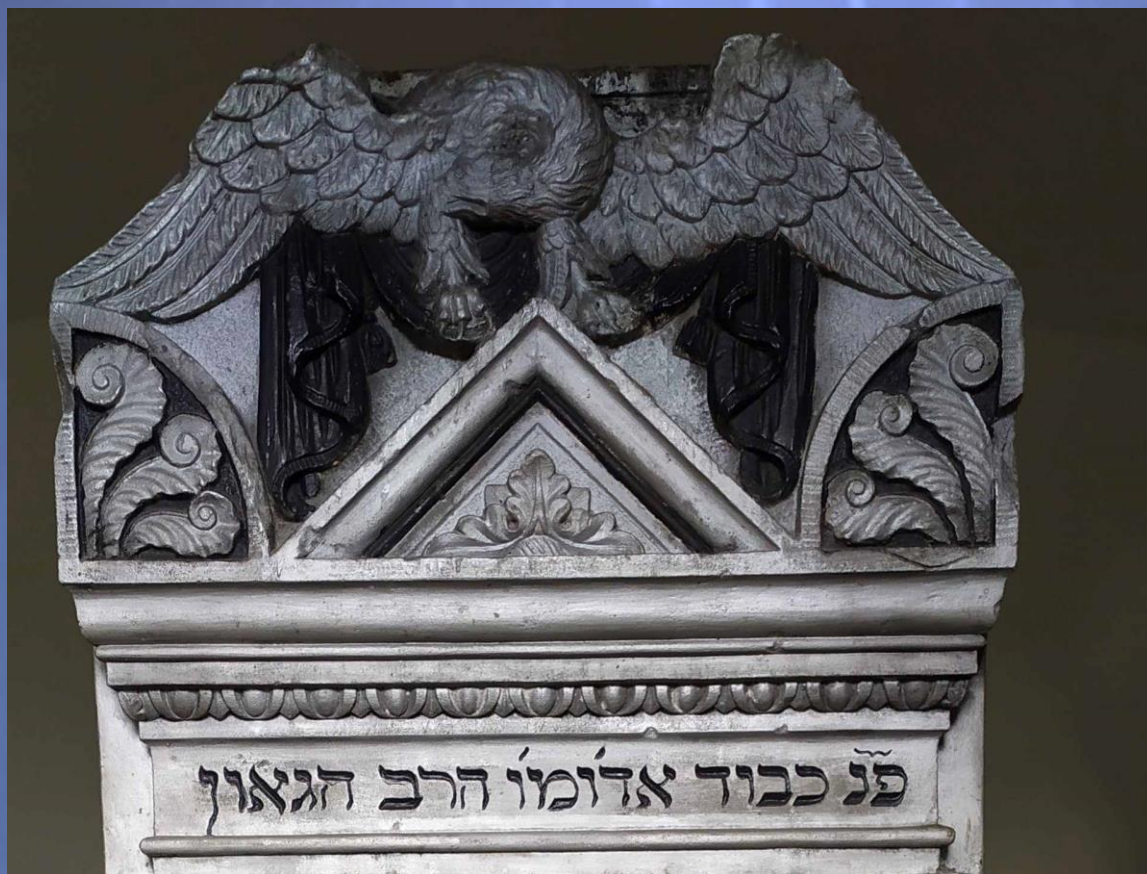
- Ptaki - imię Cypora (heb.) albo Feiga (jid.); symbol duszy odlatującej do nieba i

Symbolika brzeskich macew:

„Bądź silny jak lampart, lekki jak orzeł, rączy jak jeleń, potężny jak lew, aby wypełnić wolę Twego Ojca w niebie” (Talmud)

- Orzeł - potęga Boga; troska i opieka nad rodziną

Symbolika brzeskich macew:

„Bądź silny jak lampart, lekki jak orzeł, rączy jak jeleń, potężny jak lew, aby wypełnić wolę Twego Ojca w niebie” (Talmud)

- Jeleń - dążenie człowieka ku Bogu; imiona Cwi (hebr.), Hirsch (jid)

Symbolika brzeskich macew:

„Bądź silny jak lampart, lekki jak orzeł, rączy jak jeleń, potężny jak lew, aby wypełnić wolę Twego Ojca w niebie” (Talmud)

- Lew - symbol potęgi; reprezentuje cały naród żydowski; imiona Leib, Arie, Jehuda

Symbolika brzeskich macew:

- Tablice dekalogu - reprezentują pobożność zmarłego

Symbolika brzeskich macew:

- Jerozolima

Inskrypcje na nagrobkach żydowskich:

Prawie wszystkie w języku hebrajskim

- Formuła wstępna: „*tu pochowany(a)*”; „*tu ukryty(a)*”
- Lamentacje „*Biada i lament, rozpacz i gorycz!...*”
- Epitety i zwroty pochwalne „*Niewiasta poważana*”
„*Mąż kroczący drogą doskonałości i prawych czynów*”
- Imię „*Pani Jentel, córka naszego nauczyciela pana Mosze*”
- Data śmierci – według kalendarza hebrajskiego
- Zakończenie – „*Niech jego dusza zostanie związana w węzeł życia*”

Inskrypcje na macewach z pierwszej połowy XIX wieku

Kobieta cnotliwa, Pani
Feigla, córka pana Mosze, odeszła jej dusza
8 szwat 588 roku według małej rachuby
[27 stycznia 1828 roku]
Niech jej dusza
zostanie związana w węzeł życia

Tu pochowana
Kobieta ważna i skromna
Pani Szeita, córka Cwi. Zmarła
17 tamuz 5603 [15 lipca 1843].
Niech jej dusza
zostanie związana w węzeł życia

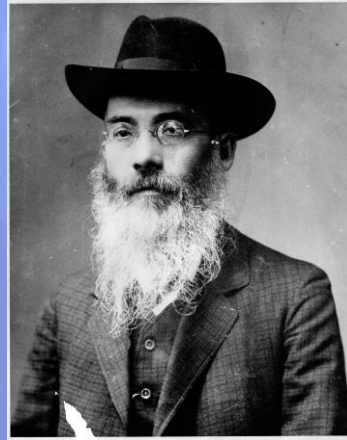
Inskrypcje na macewach: Jechezkiel Brandstatter (1808-1888)

Tu pochowany
Mąż prawy, kroczący drogą nieskażoną,
Znający Torę i kochający wiedzę
Ukochany przez niebiosy i ukochany przez ludzi
Czczył Najwyższego swym majątkiem i swym głosem
I nauczał dzieci synów Izraela
W przymierzu ojca naszego Abrahama
Aż do starości i wieku sędziwego.
Nasz nauczyciel, pan
Jechezkiel Isachar syn naszego nauczyciela, pana
Mojżesza, błogosławionej pamięci,
odszedł w dobrej sławie
W piątek, w wieczór świętego szabat, 5 Adar
(5)648. Niech jego dusza zostanie związana
w węzeł życia

Inskrypcje na macewach: Hench Klapholz (1849-1926)

Tu pochowany
Hanoch Henoch Klapholz
Syn rabina Jakoba Jehoszui
Biada i lament, rozpacz i gorycz
Opuśćcie głowy
Odszedł najdoskonalszy z ludzi
Miasto otulone żałobą
Wszędzie wznoszą się jęki
Przywódca został zabrany
Kto zajmie jego miejsce?
Wiedzą, uczciwością, mądrością i wiarą
Zarządzał swoją społecznością przez 40 lat
Był blisko tych, którzy go wzywali i potrzebowali
pomocy
Zasłużył na koronę dobrego imienia
Kto mógłby policzyć jego dobre uczynki?
Odbudował miasto
Jego zasługi będą go bronić
Pan Wszechświata okaże mu miłosierdzie.
Zmarł pierwszego dnia Pesach w roku (5)686
Niech jego dusza zostanie związana w węzeł życia

Inskrypcje na macewach: Juda Kaufman (1839-1923)

Korona dobrego imienia

Tu pochowany

Chasyd bogobojny i oddany słowu Bożemu

Pan Jehuda syn Szmuela Arie znany jako

Judel rzeźnik rytualny

zmarł 19 Tevet 5684 [27 grudnia 1923]

Niech jego dusza zostanie związana w węzeł życia

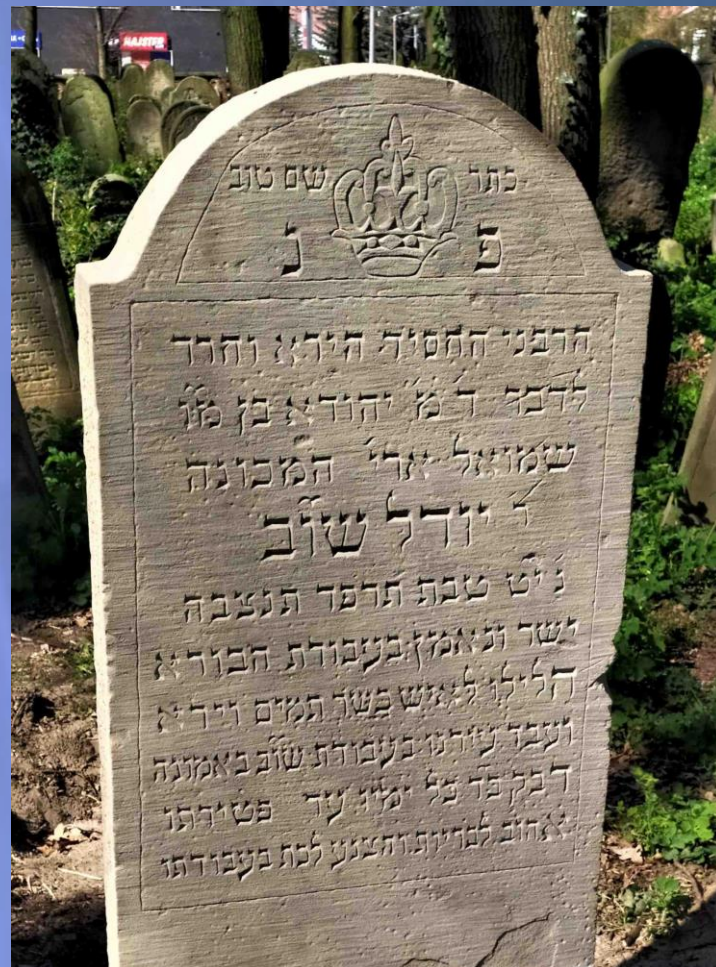
Uczciwy i posłuszny w wielbieniu Boga

Chwała czystemu i niewinnemu człowiekowi

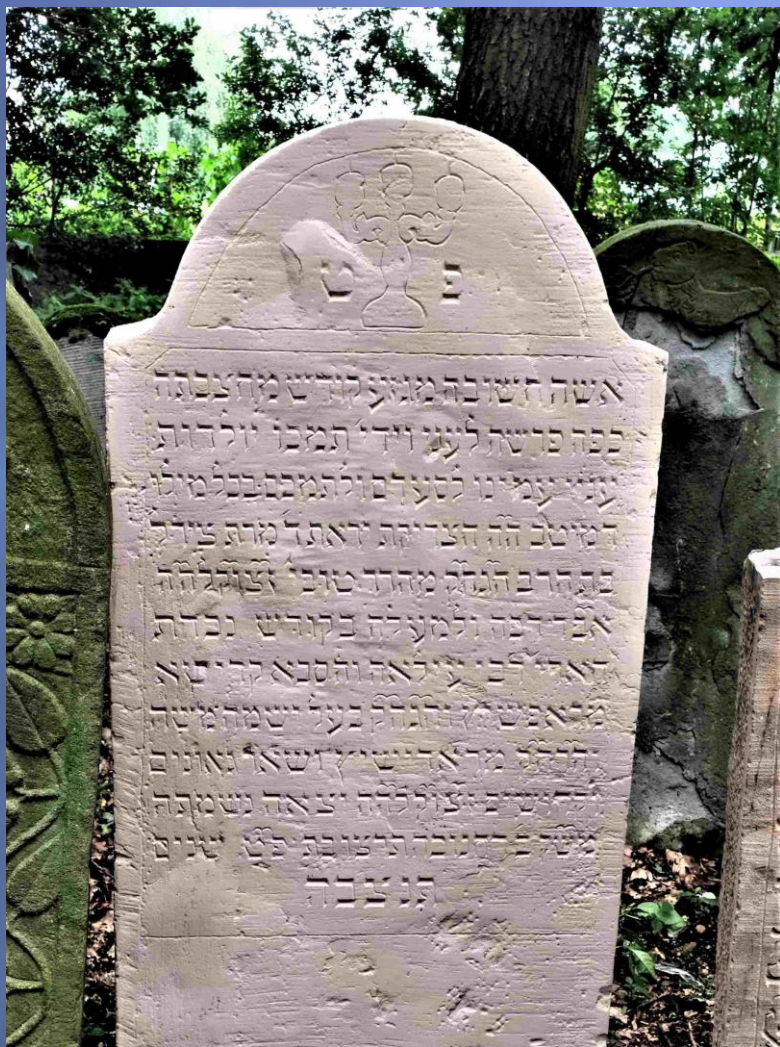
Wiernie służył naszemu miastu

Należał do sądu rabinicznego przez wszystkie dni,
aż do swojej śmierci

Kochany przez wszystkich, skromny w oddawaniu
czci Bogu

Inskrypcje na macewach: Cyrla Schiff (1846-19350

Tu pochowana
ważna kobieta ze świętego rodu
Jej ramię było wyciągnięte do biednych,
a ręce podpierały rodzące kobiety
Ubogimi z naszego ludu opiekowała się
i wspierała w niedoli
Ważna prawa kobieta,
bogobojna pani Cyrel...
Jej dusza opuściła ciało
w dzień świętego szabat
w drugi dzień Chanuki 5696
[22 grudnia 1935]
W wieku 89 lat
Niech jej dusza zostanie związana
w węzeł życia